

עומק הדף

דף נח

תוכן

- א. הטעם דקיום שטרות הוא רק מדרבנן
- ב. אמאי סמכינן על רוב בסוגיין כדי להוציא ממון
- ג. אם החשש טומאה בבית הפרס הוא ספק גמור או רק חששא בעלמא
- ד. יסוד הדבר שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים

א) הטעם דקיום שטרות הוא רק מדרבנן

- א. בגמ' בסוגיין מבואר שמן התורה אין צורך לקיים שטרות, ורק מדרבנן תקנו דשטרות צריכים קיום. ומבאר הגמ', שמתעם זה נאמן אדם לקיים שטר עפ"י מה שראה בקטנותו. ובתוס' (ד"ה קיום) הוכיח מהגמ' בגיטין (ג.) דאפילו היכא דב"ד אינם מכירים כלל את חתימות העדים, אעפ"כ מדאורייתא אין צריך לקיים השטר. ואמנם לא נתבאר טעם הדבר, אמאי סומכים מה"ת על שטר שאין אנו יודעים כלל אם הוא אמת או לא.
- ב. בגמ' בגיטין (שם) מבואר, שהטעם לזה הוא משום מימרא דריש לקיש, דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. אך סברת הדבר אכתי צ"ב, למה לא חיישינן שהשטר הוא מזויף ואין כאן שטר כלל. [ובתוס' לקמן (צב:) הקשה כע"ז, דמדאורייתא לא שבקת חיי לכל בריה, שיוכל כל אדם לזייף שטרות ולגבות על ידיהם מכל מי שירצה].
- ג. רש"י בגיטין (שם) ביאר, **דלא חציף איניש לזייף שטר**. וכ"כ התוס' לקמן (צב:) ביתר ביאור, שהוא ירא פן יכירו ב"ד את הזיוף. ובריטב"א (גיטין שם) הוסיף לבאר, דכיון דשטר הוא מילתא אלימתא, לא חציף איניש לזייפו. [ובספר שלמי כהן מביא שיש מבארים, שאין הכוונה שסברא זו דלא חציף איניש אלימא כ"כ כדי להוציא ממון, אלא שסברא זו מועילה דלא חיישי' לזיוף, ושוב חל עליו שם 'שטר', והרי שטר יכול להוציא ממון].
- ד. הנתיבות המשפט (סי' מו ס"ק ה) ביאר הסברא באופן אחר קצת, דמן התורה לא חיישי' לזיוף משום שהוא מלתא דעבידא לגלויי, שהרי יוכל כל אדם לשאול את עדי השטר אם הם חתמו על השטר או לא. [ועפ"י כתב לחדש, שאם ב"ד אינם מכירים את העדים, וגם בעל השטר עצמו אומר שאינו יודע מקומם של העדים, מן התורה צריך קיום, כיון דבכה"ג לא הוי מילתא דעבידא לגלויי, וכן נקטו הפנ"י והיעב"ץ].
- ה. האבן האזל (הל' עבדים פ"ו ה"ז) כתב דרך חדש לבאר הענין, שמדאורייתא יש לסמוך בכל שטר שהוא נכתב בכשרות, משום **שכל איש ישראל הוחזק בכשרות, ולא חיישינן שהוא זייף שטר**. [ואמנם כתב, שגם לדבריו מובן קושיית התוס' דלא שבקת חיי לכל בריה, משום שבודאי יש איזה רשעים בעולם שהם זייפו שטרות, ולא שבקת חיי לכל אדם להניצל מהם].

ב) אמאי סמכינן על רוב בסוגיין כדי להוציא ממון

- א. המשנה מביאה כמה ציורים שבהם נאמן אדם להעיד בגודלו עפ"י מה שראה בקטנותו, ואחד מהם הוא להעיד על אשה שהיא יצתה בהינומא, ומוכח מזה שהיא היתה בתולה. והגמ' מבארת, שהטעם שנאמן לענין זה הוא, משום שיש כאן גם רוב, דרוב נשים בתולות נישאות.
- ב. הראשונים הקשו, אמאי סמכינן על רוב כדי להוציא ממון הכתובה מן הבעל, הרי קיי"ל לדינא כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב. וכבר נתקשו הראשונים בכעין זה לעיל (טז.), דמקשה הגמ' שם, דאף אם ליכא עדי הימונא אמאי אין האשה נאמנת לטעון שהיא היתה בתולה, משום דרוב נשים בתולות נישאות, והראשונים הקשו על קושיית הגמ', הא אין הולכין בממון אחר הרוב.
- ג. בתוס' שם תירצו, דקושיית הגמ' היא רק אליבא דרב דסובר הולכין בממון אחר הרוב, אבל לפי שמואל ליכא קושיא כלל. וכ"כ הרמב"ן במלחמת ה' שם. אולם האור זרוע (ב"ק אות ריז) העיר על דבריהם, דא"כ לכאו' צ"ל דגם הגמ' כאן מבארת את המשנה רק אליבא דרב ולא אליבא דשמואל, וא"כ נמצא שיש סתם משנה כרב דלא קיי"ל כוותיה, וזה תמוה.
- ד. בתוס' ישנים שם תירצו באופן אחר, דיש בזה צירוף של ב' כחות, רוב וחזקת הגוף, דכל אשה היא בחזקת בתולה כיון שמתחילה היתה בתולה. ושני כחות אלו ביחד מועילים להוציא ממון אפילו לשמואל. וכ"כ הבעל המאור שם. ובקובץ שיעורים (אות עו) כתב, דמה שהוצרכו הראשונים האלו לבאר קושיית הגמ' אליבא דשמואל ולא רק לרב כמ"ש התוס', הוא משום הגמ' כאן, דקשה לומר דהגמ' מבארת סתם משנה דלא אליבא דהלכתא.
- ה. בעטרת שמואל כתב לבאר באופן אחר, **שגדול שמעיד עפ"י מה שראה בקטנותו לא גרע מעד אחד**, [דמצינו דהיכא דעד אחד נאמן, כגון לגבי איסורים, גם עד פסול נאמן], והרי כתב המחנה אפרים (הל' עדות סי' יח) דעד אחד עם רוב מהני כדי להוציא ממון. [אולם עי' באמרי בינה (הל' עדות סי' כט) שהשיג על דברי המחנה אפרים]. [וע"ע בר"ן בסוגיין שתיריך באופן חדש, דלכו"ע רוב מהני כאן, כיון שהוא 'דבר של פרסום'].

ג) אם החשש טומאה בבית הפרס הוא ספק גמור או רק חששא בעלמא

- א. המשנה מביאה כמה ציורים שבהם נאמן אדם להעיד בגודלו עפ"י מה שראה בקטנותו, ואחד מהם הוא להעיד על מקום מסויים שהוא בית הפרס, דהיינו מקום שהיה בו קבר ולא ידוע מקומו, או שנחרש הקבר ולא ידוע היכן הלכו העצמות. והגמ' מבארת הטעם דנאמן לענין זה, משום דטומאת בית הפרס אינו אלא מדרבנן. ואמנם לא נתבאר טעם הדבר, אמאי לא חיישי' גם מדאורייתא לטומאה בבית הפרס.
- ב. בתוס' (ד"ה בית הפרס) ביאר הטעם, משום דהוי ספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור. ומבואר שנקטו, דהא דחיישי' לטומאה בבית הפרס, זהו ספק גמור מן התורה, אלא דאעפ"כ מדאורייתא אזלי' לקולא, משום דהוא ספק טומאה ברה"ר. [וכתבו, דבעלמא גם מדרבנן לא חיישי' לספק טומאה ברה"ר, אבל כאן החמירו, משום שהבית הפרס עומד בספק טומאה לעולם, ובכה"ג לא רצו לטהר].
- ג. אולם מדברי רש"י לא משמע כן, דכתב (ד"ה טהור) דטומאה בבית הפרס הוא 'חששא דרבנן בעלמא', ומשמע מזה שמדאורייתא אין כאן שום חשש, ואפילו ספק גמור לא הוי, אלא דרבנן חששו גם לצד רחוק של טומאה. וכ"כ התוס' במו"ק (ה:), דטומאת בית הפרס הוא חששא בעלמא.
- ד. הר"ש (אהלות יח, ג) כתב לחלק בין שני הציורים של בית הפרס. **קבר שנחרש הוא חששא בעלמא, שמדינא אין לחוש כלל שנשאר עצם כשעורה שראוי לטמא. אבל שדה שנאבד בו קבר הוא ספק גמור.** בספר הערות להגרי"ש אלישיב כתב, דעפ"י י"ל, דהתוס' ס"ל דהגמ' בסוגיין מיירי בשדה שנאבד בו קבר, ולכן נקטו דיש כאן ספק גמור, אבל רש"י פירש (ד"ה בית הפרס) דאיירי בשדה שנחרש בו קבר, ולכן נקט דהוא רק חששא בעלמא.
- ה. והגרי"ש אלישיב כתב דנפק"מ בזה, אם מותר לכהן לילך בבית הפרס בשעת הדחק [דבכה"ג לא אסרו חכמים], לדעת הצ"ח (ברכות יט:), דאיסור טומאה לכהן הוא איסור נגיעה ולא איסור קבלת טומאה, ואסור אף אם לא נטמא, [וע' במנ"ח (מצ' רסג אות יג) שחולק ע"ז], דלפי"ז אע"פ דבית הפרס טהור מה"ת מדין ספק טומאה ברה"ר, מ"מ אסור לילך בו משום ספק איסור דאורייתא לנגוע בטומאה, ודין זה תלוי אם יש כאן ספק גמור.

ד) יסוד הדבר שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים

- א. הגמ' מביאה מברייטא, דאמר ר' אלעזר בר' יוסי 'פעם אחת העדתי, והעלו עבד לכהונה על פי'. ומקשה הגמ', וכי ס"ד דהעלו ממש, והלא יש לנו כלל גדול, שאין הקב"ה מביא תקלה על ידי צדיקים. ומתרצת הגמ', אלא צ"ל דבקשו להעלות עבד לכהונה על פיו אבל לבסוף לא העלוהו.
- ב. התוס' בגיטין (ז.) כתבו, שכלל זה שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים נוהג רק לגבי מידי דאכילה, אבל לא לגבי איסורים אחרים, עיי"ש שהביאו כמה ראיות לזה. וכתבו עוד, דאפילו במידי דאכילה, כלל זה נוהג רק במאכל שהוא חפצא דאיסורא, אבל לא בדבר שהוא חפצא דהיתירא רק שאכלו בזמן האסור, כגון ביה"כ או קודם הבדלה. [אולם עי' ברמב"ן (חולין ז.) שנחלק על התוס', והאריך לדחות כל הראיות].
- ג. ועפ"י כתבו התוס' (גיטין שם) בשם ר"ת, דבסוגיין הכא לא גרסי' קושיא זו דאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, דהא אי"ז מידי דאכילה, שהרי הצדיק עצמו אינו אוכל שום איסור. אך התוס' בחולין (ה:), הביאו לתרץ, דגם זה מיקרי אכילה, כיון דאחרים יאכלו תרומה באיסור ע"י עדותו של ר' אלעזר בר' יוסי.
- ד. אך יש להקשות, שלכא' אין כאן איסור אכילה כלל, שהרי התקלה היתה שהעלו עבד לכהונה, והרי גם עבד כהן מותר לאכול תרומה, וא"כ לכא' אין התקלה לגבי מאכלות אסורות, אלא התקלה היא לגבי מה שיוכל העבד לנהוג עצמו ככהן, כגון לעלות לדוכן וכדומה. ובריטב"א (ד"ה ומה) כתב ליישב, דאיכא תקלה במה שהעבד האכיל תרומה לבניו שלא כדין.
- ה. בספר הערות וצינונים כתב, דמה שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדיקים, אין זה משום חומר האיסור, שהרי ישנם כמה עבירות שהם חמורות יותר ממידי דאכילה, וגם חזינן בסוגיין דכלל זה נוהג אפילו כשאין הצדיק עצמו אוכל את הדבר האסור, אלא יסוד הדבר הוא, שהקב"ה שומר את הצדיקים מלגרום תקלה. ותקלה במידי דאכילה נחשבת תקלה יתירא. [ועיי"ש שכתב, שגם הרמב"ן שנחלק על התוס' מודים לעיקר יסוד זה].

הלכות הדרף

דרף כח

אם יש לסמוך על מה שאמר קטן בעניני איסור והיתר

במשנה מובא כמה עדיות שבהם נאמן אדם להעיד בגודלו על מה שהוא ראה בקטנותו. ובגמ' מובא בשם ר' הונא בריה דר' יהושע, דנאמן רק אם גדול אחר מצטרף עמו. ודנו הראשונים בדברי ר' הונא. בתוס' (ד"ה והוא) כתבו דר' הונא מודה לגבי תרומה דא"צ לצרף עמו אחר. ורעק"א (תוס' משניות אות לד) כתב שכן מוכרח, דגבי תרומה אם אדם אחר מצטרף עמו עדותו מספיקה, וא"צ לסמוך על הגדול שמעיד על מה שראה בקטנותו. וכ"כ הרא"ש (אות לה), והוסיף ביאור, דכיון דתרומה ותחום שבת ובית הפרס הוו רק מדרבנן, לכן א"צ לצרף אחר עמו. אולם הראב"ד (הובא ברשב"א) כתב, דר' הונא קאי על כל מה דמובא במשנה.

בתוס' (ד"ה אלו) העירו, דמבואר במשנתנו דקטן ממש אינו נאמן, ורק אחר שנתגדל יכול להעיד על מה שראה בקטנותו. והקשו, מאי שנא מהא דמבואר בפסחים, דגם קטן ממש נאמן לגבי בדיקת חמץ. ותיצו, דשאני בדיקת חמץ שבידו לתקנו ולבער החמץ, ולכן קטן נאמן, משא"כ כאן שאין בידו לתקן. ואמנם מבואר בתוס', דזהו רק לגבי דינים דרבנן, אבל לגבי דיני תורה, בכל אופן אין קטן נאמן.

ולכן לגבי טבילת כלים פסק השו"ע (יו"ד סי' קכ סעי' יד), דאין להניח לקטן להטביל כלים, אם לא שיש גדול שעומד ורואהו. וביאר הט"ז (אות טז), דקטן אינו נאמן לגבי טבילת כלים כיון דהיא דאורייתא. אך כתב בהגה' רעק"א (שם אות ז) שלגבי כלי זכוכית וכדומה דטבילתו היא דרבנן גם קטן נאמן. אכן בביאור הגר"א (יו"ד סי' קכז אות לב) נקט שאפילו בדיני תורה קטן נאמן אם בידו לתקנו בלא טורח, ולכן פסק דקטן נאמן על טבילת כלים, כיון שבידו להטבילם ואין בו טורח.

ויש לעיין, באופן שבידו לתקנו, דקטן נאמן [עכ"פ בדינים דרבנן], האם הוא נאמן רק על מעשה עצמו, או גם על מעשה אחרים, ולמשל, האם נאמן קטן להעיד על אדם אחר שהוא הטביל כלים. ויש בזה מחלוקת הפוסקים. השלטי גבורים (כתובות יב. מדפי הרי"ף) נקט שקטן נאמן רק על מעשה שהוא עצמו עשה. וכן הובא שיטה זו ברשב"א (כח. ד"ה הימנוה), אולם הרשב"א הביא שיש חולקים בזה וסוברים שקטן נאמן בדבר שבידו אפילו לגבי אחרים. ובדברי הפוסקים לא מצינו הכרעה ברורה בזה, אך מסתימת דבריהם משמע לכאו' שנקטו כצד השני.

עוד יש לעיין, מהו הדין לגבי דבר שאינו עדות גמורה אלא רק זכרון דברים בעלמא, כגון אדם ששכח אם הזכיר משיב הרוח וכדומה, ובנו הקטן אומר לו שזוכר שהוא אומר, האם יכול להאמינו או לא. ופסק הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הובא בשמירת שבת כהלכתה פנ"ז הע' יז) שבזה הקטן נאמן, משום שאי"ז אלא גילוי מילתא בעלמא.

סוגיית הדף

דף כח

אם נאמן אדם להעיד בגודלו על מה שראה בקטנותו

גמרא:

מתני' ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה
שראו בקוטנן נאמן אדם לומר זה כתב
ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה
כתב ידו של אחי וכו'

תמצית הסוגיא:

במשנה מובא כמה דברים שלגביהם יש לקבל עדות מאדם גדול על מה שהוא ראה בזמן שהיה קטן. והגמ' האריכה לבאר הטעם בכל דבר ודבר, אמאי הקילו בו חכמים לקבל עדות כזו.

ויש לעיין בכל עיקר חידושה של המשנה, מה היא הסיבה שלא לקבל עדות כזו, שמחמתה הוצרכו חז"ל לחדש קולות חדשות לגבי הדברים הנ"ל. דלכאוי"ל שעדות כזו היא עדות מעולה, שהרי העד הוא גדול וכשר לעדות בזמן הגדת עדותו, ומה איכפת לן בזה שהוא היה קטן בזמן שראה את העדות.

כמה ראשונים ביארו, שהוא משום שעדות כזו היא עדות פסולה, משום דבעינן 'תחילתו וסופו בכשרות', דהיינו דלא די בכך שבזמן הגדת העדות הוא עד כשר, אלא צריך להיות עד כשר גם בזמן ראיית העדות. ולכך הוצרכה המשנה לחדש, דגבי הדברים הנ"ל, **הקילו לקבל גם עדות פסולה כזו**. אולם כמה ראשונים סוברים דבכמה מהדברים הנ"ל באמת אין העדות פסולה כלל, ומה שהוצרכה המשנה לחדש שיש לקבל עדות זו, הוא משום **דיש מקום לחוש שמא לא דק העד במילתא שפיר**, כיון שהיה קטן בזמן ראיית העדות. אך לגבי הדברים הנ"ל הקילו ולא חששו לכך.

נמצא, שיש ב' מהלכים בהבנת חידושה של המשנה: א. בדברים הנ"ל הקילו לקבל גם עדות פסולה. ב. בדברים הנ"ל הקילו ולא חששו שמא לא דק במילתא שפיר.

תמצית מראי מקומות

מהלך א. הקילו לקבל גם עדות פסולה

א. ריטב"א ד"ה אלו

ביאר חידושה של המשנה, שאע"פ שבזמן התחלת העדות [הראייה] היה קטן ופסול לעדות, ועדות כזו פסולה לגבי שאר דינים משום דבעינן 'תחילתו וסופו בכשרות', מ"מ לגבי הדברים המוזכרים במשנה הקילו לקבל גם עדות כזו.

ב. רמב"ם הל' עדות פי"ד הל' ב-ג

פסק, שבדרך כלל גם ראיית העדות צריכה להיות ע"י עד כשר, ולא די בכך שהעד כשר בזמן הגדת עדותו, [דבעינן תחילתו וסופו בכשרות], ואח"כ כתב, דאעפ"כ לגבי הדברים המוזכרים במשנה דידן שהקילו חז"ל לקבל גם עדות כזו.

ומבואר שנקט כהריטב"א, שחידושה של המשנה היא, שאע"פ שעדות כזו פסולה, אעפ"כ לגבי הדברים הנ"ל הקילו חז"ל לקבלה.

ג. הגהות האשרי לרא"ש סי' לד-לה

הביא, שנשאל רבינו דוד בר קלונימוס, אם אפשר לקיים שטרות ע"י עד שהוא קרוב.

והשיב, דגבי קיום שטרות גם קרוב כשר, שהרי גבי קיום שטרות הקילו חז"ל לקבל עדות מגדול על מה שראה בקטנותו, אע"פ שעדות כזו פסולה בשאר מקומות, וא"כ ה"ה דלגבי קיום שטרות יש לקבל עדות מקרוב.

ומבואר שגם הוא נקט כנ"ל, שחידושה של המשנה היא, דאע"פ דעדות כזו פסולה, מ"מ לגבי הדברים המוזכרים במשנה הקילו לקבל גם עדות פסולה כזו.

ד. מחנה אפרים הל' עדות סי' טו

דן לגבי אדם שחייב שבועת היסת, ובא עד א' לפוטרו

משבועה, והעד היה מתחילה קרובו ואח"כ נתרחק, אם עדות כזו פוטרתו או לא.

ומסיק, דגם עדות כזו פוטרתו, משום דשבועת היסת היא רק מדרבנן, ויש לדמותה להא דמצינו גבי קיום שטרות דמקבלים עדות מגדול על מה שראה בקטנותו, כיון דהוא רק מדרבנן.

ודבריו מובנים עפ"י הנ"ל, דגדול שמעיד על מה שראה בקטנותו לגבי קיום שטרות [וכן לגבי שאר הדברים המוזכרים במשנה], הוא באמת עדות פסולה, אלא שאעפ"כ הקילו חז"ל לקבלה, וחידש המחנ"א, דמסתבר דה"ה שיש להקל בזה גם לגבי שבועת היסת.

מהלך ב. לא חששו שמא לא דק

ה. רשב"א ד"ה הימנוה

העיר, דבסוגיין מבואר דגבי קיום שטרות שהוא דרבנן, [וכן גבי שאר הדברים המוזכרים במשנה], אנו מקבלים עדות מגדול על מה שראה בקטנותו, אבל אין מקבלים עדות מקטן ממש.

והקשה, מאי שנא מהא דמבואר בפסחים (ד:): דגם קטן ממש נאמן לגבי בדיקת חמץ, כיון שהוא רק מדרבנן. [ועי' בזה בתוס' (ד"ה אלו)].

ותירץ, שאע"פ שגם קטן ממש נאמן לגבי בדיקת חמץ, מ"מ לגבי קיום שטרות [ושאר הדברים הנ"ל] אינו נאמן, משום דחיישי' שמא לא דק במילתא שפיר, [משא"כ לגבי בדיקת חמץ דאין לחוש לזה, עיי"ש הטעם].

ולדבריו יוצא דרך חדש בביאור חידושה של המשנה, שבאמת אין כאן עדות פסולה כלל, שהרי גם בקטן ממש נאמן לגבי דיני דרבנן, אלא דיש מקום לחוש שמא לא דק במילתא שפיר, ולזה חידשה המשנה, דגבי הדברים המוזכרים במשנה הקילו ולא חששו לכך.

1. שיטמ"ק ד"ה כיון

הביא הא דמבאר הגמ' הטעם דגדול נאמן להעיד על מה שראה בקטנותו שאשה יצתה בהינומא [ומוכח מזה שהיתה בתולה], דהוא משום דרוב נשים בתולות נישאות, ועדותו אינה אלא גילוי מילתא.

וביאר הענין, שכיון שעדות כזו אינה עדות גמורה אלא רק גילוי מילתא, לכך לא חיישי' שמא לא דק במילתא שפיר.

ומבואר דנקט כדרכו של הרשב"א, שחידוש המשנה הוא, שאע"פ שיש מקום לחוש שמא לא דק במילתא שפיר, אעפ"כ לגבי הדברים המוזכרים במשנה הקילו לקבל העדות.

2. רמב"ן מלחמות ה' ח: מדפי הרי"ף

כתב, דאין לפסול עדות הגדול על מה שראה בקטנותו לגבי קיום שטרות מחמת הדין של 'תחילתו וסופו בכשרות', משום דקיום שטרות אינה עדות על ראייה כלל, אלא היא עדות על ידיעה, שהרי אינו מעיד על מעשה כתיבת השטר, אלא הוא מעיד שידוע לו שאין השטר מזוייף, ונמצא שמה שראה כתיבת השטר בקטנותו אינה תחילת עדותו.

ולדבריו מבואר, דלא הקילו חז"ל לגבי הדברים המוזכרים במשנה לקבל גם עדות פסולה, שהרי ס"ל דגבי קיום שטרות [שהוא א' מהדברים המוזכרים במשנה] אין העדות פסולה כלל. אלא צ"ל דס"ל כהרשב"א, שחידשה המשנה שלגבי הדברים הנ"ל אין לחוש שמא לא דק.

ח. קובץ שיעורים אות עז

הביא הא דמבאר הגמ' הטעם דגבי איסור תחומין הקילו לקבל עדות מגדול על מה שראה בקטנותו, שהוא משום דאיסור תחומין דרבנן.

והעיר, דמבואר מזה דאילו תחומין היה מדאורייתא לא היה נאמן, והקשה ע"ז, אמאי אינו נאמן, הא לגבי איסורים גם עד אחד נאמן, ואפילו עד פסול.

ותירץ, דמה שהוצרכה המשנה לחדש קולות חדשות כדי לקבל עדות מגדול על מה שראה בקטנותו, אי"ז משום שעדות כזו היא עדות פסולה, אלא משום דיש לחוש דילמא לא דק כ"כ בקטנותו, ולכן גם לגבי עד אחד באיסורים יש מקום לחוש לכך.

סוגיית הדף

שו

רימב"א

דף כח ע"א

כתובות

שמת, או אולי מיירי בששמע בו שמת. ויש מקשים אכתי למה ליה לרב חסדא למייתי עלה מהאי קרא ומשום שהלך בלא חתימת זקן, תיפוק ליה דאפילו הלך בחתימת זקן כיון דאמר שאינו מכירו עליו להביא ראיה שהוא אחיו, וכדאיתא בפרק יש נוחלין (כ"ב קל"ה ע"א). ומתמצים דאין הכי נמי, אלא דלפי שזה היה צועק על מארי (שהיה) [שהוא] רמאי (והיה) [שהיה] טוען עליו טענת רמאות לומר לו שאינו מכירו אחרי שכבר ראוהו, להכי אמר לו רב חסדא שאף טענת רמאות אינו טוען בזה דהא כתיב ויכר יוסף. והנכון דהכא כיון שכבר ראהו בודאי אילו הניחו בחתימת זקן לא היה נאמן לומר איני מכירך ויש לו לטוען עליו בברייתא שאינו אחיו, דכיון שראהו בחתימת זקן אגן טהדי שיש לו להכירו ושיקרא טעין, והא דתנן התם (כ"ב ס"ט) שאם אומרים אין אנו יודעים עליו להביא ראיה, התם שאומרים אין אנו יודעים שלא ראינוך מעולם או אין אנו יודעים אם ראינוך אם לאו, אבל השתא שהניחו בלא חתימת זקן הרי הוא נאמן לומר שאינו מכירך, כדכתיב ויכר יוסף את אחיו:

אף על פי כן יחד לה בית בחצירו. פירוש אף על פי שאסרוה עליו התירו לו לעשות כן: =

מהו לעשות בנרושה כן. פירוש רש"י ז"ל כהן שגירש את אשתו מהו לעשות כן, דהא הוא פטול כהונה היא, או דילמא בשבויה הקלו דאפשר שלא נבעלה כלל ואינה נאסרת לו. ובהא הוא דאיבעיא לן, אבל בישראל שגרש את אשתו כל זמן שלא נשאת לאחר הרי לא נאסרה עליו, ואין כאן אלא משום יחוד פניה בעלמא ופשיטא דשרי, וכדקתני בסמוך לא תנשא בשכונתו, דאילו מקמי נשואין יכולה לדור עמו בחצר כפניה דעלמא. וכולה סוגיין דלקמן אינה אלא או כהן שגרש את אשתו אף על פי שלא נשאת או בישראל שגרש את אשתו ונשאת, הא לאו הכי אין לה להיות נדחית מפניו, ואין לה לעשות שליח לדון עמו, וכן פירוש רש"י לקמן דבכהן שגרש את אשתו מיירי, ופשוט הוא זה אלא שראיתי מי שטועה בדבר:

דף כח ע"א

דיא נדחת מפניו ואין הוא נדחה מפניה. פירוש קתני לישנא יתירא לאשמועינן שהיא נדחת מפניו אפילו צריכה ללכת למרחוק, ואין הוא נדחה מפניה אפילו במקום קרוב:

ודילמא דאגור מיגר. ואם תאמר מה לי אגור מיגר או שיש לשניהם בית בחצר, דהא הוא שניהן שרין בחצר. ויש לומר דאפילו [הכין] קיל לן טפי (להודיע) [להרע] כחה טפי מיניה כשהיא דרה במקום מושכר מלהוציאה מחצר שלה כשיש לשניהם בית בחצר:

ונגודי [נמי] מנגדין להו. פי' אף לאחר השמתא, דאי לא מאי נגודי נמי דקאמר, שהרי השמתא חמורה מן (המיתה) [הנגדא] כדאיתא בפרק מקום שנהגו (פסחים נ"ב ע"א) לפי הפירוש הנכון שפירשו הגאונים ז"ל:

ואסיקנא דכל היכא דניסי אהרדי. אפילו מן האירוסין אינה נפרעת אלא על ידי שליח. והיא הצריכה לעשות שליח בשבילה, כשם שאמרו היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה. ושמעין מהכא דאשה שאינה צנועה שיש לה תביעה מן האחרים והיא רוצה להתבזות בבית דין ולדון על ידי עצמה מזדקקין לה, ומיהו אם אשה צנועה היא ואינה רוצה להתבזות בבית דין יכולה היא למנות אנטלר^Q ואפילו היא הנתבעת ואפילו לדברי האומר שאין נתבע ממנה אנטלר, דאילו לדידן כל נתבע שבעולם יכול למנות אנטלר וכדכתיבנא במסכת שבועות בס"ד (ל' ע"א ד"ה אשה ע"ש):

מתניתין אלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקופנן. פירוש דאע"ג דלעדות גדול בעינן, כדכתיב ועמדו שני האנשים (דברים י"ט, יז) ובעדים הכתוב מדבר (שבועות ל' ע"א), ובעינן נמי שתהא תחילתו וסופו בכשרות כדאיתא בפרק (מי שמת) [יש נוחלין] (כ"ב קכ"ח ע"א) ובמסכת גיטין^Q, בדברים אלו

(ק) נדצ"ל: מתניתא בתרייתא פליגא עליה:

(ז) ר"ל אפוטרופוס (נמוק"י):

הכי גרסינן זיל אייתניהו. כלומר הבא העדים הללו שזה אומר דמסתפו מינך. והכי מוכח מהאי דאמר (ליה) השתא נמי אתו ומשקרי, ומהדרין דתרתו לא עבדי, דאלמא על אותן העדים עצמם אמר לו שיביאם. וכן בדין, שאם אתה אומר שחייבהו להביא עדים שאינו אחיו, זה דבר רחוק. ועוד דאם כן לא שבת חיי לכולהו עלמא (נ"א: אלימי), שאם יתבעהו תביעה על פה ויאמר התובע שיש לו עדים ומסתפו מיניה, שנחייב לזה להביא עדים שהוא כדבריו. וכן נראה מפירוש רש"י ז"ל וכן פירשו בתוספות:

תרתו לא עבדי. פירוש שימנעו מלהעיד אמת ושיעידו בשקר וכדפירוש רש"י ז"ל. וליכא למימר דתיפוק ליה דלא משתבעי בשיקרא, דהא ליתא, שאין על העדים חיוב שבועה על עדותם, אלא שאם השביעם ואמרו אמן שיש עליהם חיוב קרבן כדאיתא בקראי ובמסכת שבועות (ל"א ע"ב):

דרב פפי ורב אשי ודאי תנאי הוא. פירוש דברייתא קמייתא פליגא עלייהו בהדיא:

אלא רב פפא מי לימא תנאי הוא. פירוש דלפום פשטא מתניתא^Q פליגא עלייהו, דקתני חוץ מהימנה ובעלה הא שפחתה מהימנא. ואם תאמר אמאי לא משני דשפחתה היא בכלל הימנה, וכדמשני לעיל דשפחתה נמי כעצמה דמי. ויש לומר דשאני הכא דקתני בהדיא חוץ מהימנה ובעלה, וכיון שהוציא בפירוש לבעלה מן הכלל ולא סתמיה בכללה, ולא הוציא כן בפירוש לשפחתה, איכא למימר דשפחתה מהימנא:

במסיחה לפי תומה. פירוש ואפילו הכי היא ובעלה אינם נאמנים. ואע"ג דלעיל (כ"ז ע"א) גבי תרומה הימנוהו [לדידיה] במסיחה לפי תומה התם הוא בתרומה דרבנן, אבל לא ליוחסיו דאיסורא דאורייתא היא. דחיישינו דלמא מערמי:

שבמשנתנו הקלו אף על פי שתחילתן היה בפסלות, מטעמא דמפרש בתלמודא:

נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא. פירוש ואף על פי שלא הכירו אלא כשהוא קטן. והוא הדין נמי (דשרינן) [דשמעינן] הכא ממילא [דיכול אדם] להעיד על חתימת קרובו, ותנא לא אתא לאשמעינן הא משום דפשיטא ליה דהכא אינו מעיד על קרובו בשום דבר, אלא על כתב ידו, ואין זה מעלה ומוריד לקרובו כלל. ונראין דברים שהוא הדין שהדיינין המקיימין את העדות יכולין להיות קרובים לעדי השטר, שהרי אינן דנין על קרובם כלום. אבל צריך שלא יהיו העדים המעידים על הכתב והדיינין המקבלין עדותן קרובין אלו לאלו, ואף על פי שדיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם ואפילו העד נעשה דיין ומשום דקיום שטרות מדרבנן כדאייתא לעיל (כ"א ע"ב), אפילו הכי יש לחוש בזה משום לתא דעלמא שלא יהיו הדיינין קרובים לעדים שהוא פסול, כדאמרינן בירושלמי (שבועות פ"ד ה"א) אין מעידין לא זה על זה ולא זה עם זה ולא זה בפני זה, ושם פירשו הטעם שאם הוזמו הרי הן נהרגין על פי קרוביהם שהעידו עמהם או שדנו אותם, ולפי הטעם ההוא יכולין דיינין לדרן שטר שהיה חתום בקרוביהם, דהא בעדות בשטר ליכא הזמה שמא איחרוהו וכתבוהו וכדפריש בסנהדרין (ל"ב ע"א). אבל אין זו שיטת התלמוד דילן דהזמה מילתא אחריתא הוא ומעלמא קאתי להו עונש, וכדאייתא במסכת סנהדרין (כ"ח ע"א) גבי הא דתנן שלשה אחין ואחד מצטרף עמהן הרי אלו שלש עדויות והן עדות אחת להזמה, וטעם פסול דקורבא [אתפרש] בתלמוד דילן (כ"ב ק"ט ע"א) דגזרת מלך הוא שלא יהא הרבר נגמר ע"פ קרובים שהם כגוף אחד, וכשהעדים קרובים זה לזה אינן חשובים אלא כעד אחד, וכשהעדים קרובים לדיינים הרי הוא כאילו העד עצמו נעשה דיין אחר שהעיד ואין כאן דין שלם, וכיון שכן יש לגזור בזה אפילו לקיום שטרות דרבנן שלא יקבל דיין עדות קרוביו. וכן דעת מורי הר"א הלוי ז"ל.

אבל יש מרבתי אומרים דבקיום שטרות כיון שהעד נעשה דיין אף נעשה דיין על עדות קרובו, וכן היתה הדעת מכרעת^{קט}. ודכ"ע צריך שלא יהו עדי הקיום קרובים זה לזה דאם כן אין כאן אלא עד אחד, וכן אתא אומר בדיינים. וצריך גם כן שלא יהיו העדים ולא הדיינים קרובים לא למלוה ולא ללוה, שאם כן הרי השטר נגבה בעדות קרובים או בדיינים קרובים. נמצאת אתא אומר שלא הותרה קורבה בקיום [שטרות] אלא שיהיו

קח) ע"ש כ"ג ע"ב. ואצ"ל ערכין י"ח ע"א, דמפורש שם במשנה: קט) ז"ל הנמוק"י: וכתב הריטב"א ז"ל יש מרבתי ז"ל שאומרים שיכולין העדים המעידים על השטר להיות קרובים לדיינים המקבליים עדותם, דטעמא דפסול קורבה משום שהם כגוף אחד, והרי הרבר נגמר בעד אחד שנעשה הוא עצמו דיין ואין כאן דין שלם, הא קי"ל דבקיום שטרות עד שהעיד נעשה דיין. אבל לכ"ע צריך שלא יהו עדי הקיום קרובים זה לזה ולא הותרה קורבה אלא בזה שאמרנו עכ"ל הנמוק"י. וע"ע בדברי הר"ן כאן שהאריך בזה: קי) כמ"ש רבינו לקמן בד"ה רבי יוסי ע"ש:

המקיימים או הדיינין קרובים לעדים החתומים, או שיהא העד [המעיד] קרוב לדיין לדעת קצת רבותי ודעתי, ובשאר מילי כולהו הקרוב פסול:

גמרא אמר רב הונא בריה דרבי יהושע והוא שיש גדול עמו. דייקי קצת רבנן ז"ל דדוקא גדול עמו בעינן אבל רחוק לא בעינן, כי אף על פי ששני העדים המקיימין קרובים [לעדים החתומים הרי הם כשרים אם אינם קרובים] זה לזה. וכן נראין הדברים, אף על פי שהיה אפשר לדחות הראיה דהכא מאי דאצטריכא ליה למימר [כדין] לפרש מתני' נקט, דאילו במתני' לא אתא לאשמעינן מידי אלא לענין קטנות. והא דבעינן גדול עמו היינו לדברים השנויין במשנתנו שצריך שני עדים, כגון זה (אומר) כתב ידו של אבא וכגון שמעיד על האשה שיצאת בהינומא, אבל לענין תרומה אין צריך לצירופו של גדול, שאם כן באותו גדול סגי דהא מעלין לתרומה על פי עד אחד, ואע"ג דאוקים להא דתרומה כרבי יהודה דסבר אין מעלין לתרומה על פי עד אחד וכדאייתא בתלמודא (לעיל כ"ג ע"ב), הא מתני' בתרומה דרבנן היא ואפילו לרבי יהודה מעלין לתרומה [דרבנן] על פי עד אחד, דמתרומה דרבנן ליוחסין לא מסקינן כדאייתא בפירקין (ד) לעיל (כ"ה ע"א). ולענין תחומין דרבנן נמי בעד אחד סגי, וכן לטומאת בית הפרס:

אבל אחיו דלא הא ולא הא אימא לא קא משמע לן. פירוש ומתני' לא זו אף זו קתני. ומסתברא דכיון דקתני אחיו דלא הא ולא הא, הוא הדין לאדם רחוק דעלמא דמאי שנא, ותנא דמתני' נקט הנהו דמסתמא שכיח גבייהו וידע כתבא דידהו:

דימנוהו רבנן בדרבנן. ואם תאמר וכיון דמילתא דרבנן הוא, למה אינו נאמן להעיד אפילו כשהוא קטן לגבי תרומה וכולהו איסורין, דהא נאמן קטן בבדיקת חמץ כדאמרינן בפ"ק דפסחים (ד' ע"ב) הכל נאמנים על ביעור חמץ אפילו קטנים, ופרישנא טעמא התם משום דבדיקת חמץ דרבנן. ויש לומר דהתם רגלים לדבר לפי שבדיקת חמץ מצויה בכל שנה וכולם מתעסקין בה הילכך אפילו תינוקות דייקי בה, מה שאין כן באידך דמתני' דלא דייקי בה טפי ואמר בדדמי. ובפרק הגזול (כ"ק ק"ד ע"ב) האמינו קטן לומר מכאן יצא נחיל זה כשהיו בעלים מרדפיין אחריהם ואלו מסיחין לפי תומם ואומרים מכאן יצא נחיל זה, והיינו טעמא משום דהתם קנין דרבנן [הוא] כדאייתא התם ובכ"ג שבעלין מרדפיין אחריהם והם מסיחין לפי תומם רגלים לדבר דקושטא אמרו. והוא שאומרים כן על אתר כדאייתא בירושלמי (שם פ"י ה"ב):

דף כח ע"ב

וליהושע דילמא עבד כהן הוא. ואם תאמר וכי הוי עבד כהן מאי הוי, דהא ראוי לאכול בתרומה, ולמכירה ולשחרור ליכא למיחש כדמוכח בסמוך ואפילו לרבי יוסי^ק. ותו כי אמרינן בפירקין (ד) לעיל (כ"ה ע"א) חילוק גרנות חזקה לכהונה אמאי לא פרכינו כי הכא דניחוש דלמא עבד כהן הוא. ולא עוד

סוגיית הדף

הדרב"ז (כ"ב)

שופטים. הלכות עדות פי"ד

בסוף משנה ב' מו 91

ב מי שהיה יודע וכו'. ברייתא פרק יש נוחלין זה הכלל כל שחלמו וסופו בכשרות כשר מדוק מיה כל שחלמו או סופו בכשרות פסול:

ג ואלו הן הדברים וכו'. פ"ג דכמונות צמשה כל החלוקות אשר כתב רבינו ונגמרה הטעם דקיום שטרות מדרבנן ורוב נשים צמולות נשאת גליי מלמא בעלמא

הוא וכל הטעמים שם. ומיהו קשה דאמרין עלה דמתני' אמר רב הווא ברית דרב יהושע והוא שיש גדול עמו ורבינו כתב קמס. וי"ל דלא פסיקא ליה דהא תרומה ע"א נאמן. כללם דמלמא כל היכא דבעינן מרי סהדי לריך גדול עמו וכל היכא דע"א נאמן לא בעינן גדול עמו:

ועד כאן היינו באים בשבת וכו'. נגמרה אמרין קסבר תמויין דרבנן ומשום דק"ל תמויין י"ב מיל דאורייתא הולך רבינו לומר שמתלום החתום עד אלפים אמה בלבד מדבריהם: ושהיינו מוליכין חלה ומתנות וכו'. שם מ"ר נאמן מניק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו כשינה ומשפחה זו פקולה ושאלנו בקלאה של בה פלוני ששאל לפלוני ושהיינו מוליכין חלה ומתנות לפלוני כהן ע"י עמנו אבל לא ע"י אחר וכולן אם היה עכו"ם ונתגמיר עבד ונשתחרר אין נאמן ומשמע דכלל הני נאמן הקטן אע"פ שאם אחר עמו דלא אפיקי ממונא ואפי' כהני אם היה עכו"ם ועבד אין נאמן משום כיון דהוי עכו"ם או עבד לא דיין:

ה מי שהיה יודע וכו'. מימרה זו לא ידעתי מקומה. ואיכא למידק אם קיים השטר אחר שנעשה גולן והעדו שבזמן שהיה כשר חתם אחרי פסול. וי"ל ששטר אפסול הוא אמת משינן ליה שטרה בשעת הקיום וכנאי שעתא גברא לא חזי לאסוקי ומדברי רבינו נראה דהיישעין שמה זיך וחסדו העדים שזהו השטר שחתם קודם שנפסל והולך לטעם למת חלוק בין פסול מתמת עבירה לפסול מתמת קורבנה ולפי הטעם אשר כתבתי י"ג לומר

הרי זה קרוב ונגמרה (דף כ"ח): אמר רבא אמר רב נתמן אין הלכה כר' יהודה:

ב מי שהיה יודע לחבירו עדות וכו'. במרה פרק יש נוחלין (דף ק"מ). ברייתא כלשון רבינו כתבה הרי"ף פרק זה זורק. ומ"ש אע"פ שיטול לבין מרת הקרקע. שם אמר שמואל דקומא אס מכוין מדה הקרקע ומסיים מלריה כשר ואידחיא ליה מדהניא היא

ברייתא קממא דקומא פסול ולא מכשר אלא בשפוח ונסממא וחזר ונסממא:

ג ואלו הן הדברים וכו'. עד אינו נאמן. משנה וברייתא בכמונות ספ"ג (דף כ"ח):

נאמן אדם לומר זה בתב ידו של אבי וכו'. כבר נבאר בדברי רבינו פ' שביעי:

זכור אני בפלונית וכו'. שם מ"ט כיון דרוב נשים צמולות נשאת גליי מלמא בעלמא

הוא: ושהמקום הזה בית הפרים. פירושו כתב הרי"ף דלי איכא בקעה שמוחזק לנו שיש בית הפרים והקעה כולה כנסק טומאה כי מקהיד שהמקום הזה בית הפרים ושכל מה שהוא חון ממנו טהור מהימן. אבל הראב"ד כתב בית הפרים לשון טומאה קלה הוא לומר כבר הוקלה טומאתו שנדש ונפסח והוא טהור לעושה פסח ומה טעם נאמן בו משום דטומאת בית הפרים אפילו קודם דישה ונפסח אינה אלא מדרבנן שמה גלגלה ע"ס כשעורה לשם ע"כ. ומ"מ הדבר נראה שאין עדות זו אלא להקל דומיא דכל הך דמתניין אבל לא שיהא נאמן להחמיר שאם נאמנינו להחמיר דרבנן כל שכן דלאורייתא עכ"ל הרי"ף ז"ל: ועד כאן היינו באים בשבת שצמזום התחום עד אלפים אמה בלבד מדבריהם. לומר מדלאורייתא אינו אסור אלא חוץ ל"ב מיל כמו שנבאר בדברי רבינו פרק כ"ו מהלכות שבת: ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני בהן ע"י עצמו. פירוט כך העיר המיוק על ידי ה"ה אבי שולח לו חלה ומתנות אבל אם אמר שהיה ע"י אחר אינו נאמן דלילמא לא דק: ואבלו בקצצה של פלוני וכו'. שם (דף כ"ח): מ"ר כיצד קלאה אחד מן האחים שנשא אשה שאינה הוגנת לו לומר שיש לה פסול משפחה ב"מ בני משפחה ומביאין בית מליאה ושבוין אותה צמזמע רחנה ואומרים אחינו בית ישראל שמענו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומייראיים אנו שמה יתערב זרעו בזרענו וזוהו וקחו לכם דוגמא פירוש אוח וסימן זכרון לדורות שלא יתערב זרעו בזרענו. ודע שהראב"ד מפרש דמשפחה זו פקולה היינו לענין דלי הוו מרי פלוגי

פולין לה אפומיהו ופי חד הוא חיישין לה ולא מכריזין עלה ומשפחה זו כשרה אי מרי יניחו מכריזין לה אפומיהו ואע"ג דהוה קיימא בחוקה פסולת וכן שאלנו בקלאה של בה פלוגי דלי מרי יניחו פסלין לרעה אפומיהו ופי חד הוא חיישין לה אבל הרי"ף כתב דכי אמר שנאמן המיטוק לומר אמר לי אבא משפחה זו כשרה מיירי במשפחות כהנים שיאל עליה טעם פסול כהונה ואותה משפחה נחלקה לבני אבות וקאמר שנאמן המיטוק להכשיר משפחת בית אב אחד שיעיד ויאמר אותו טעם על משפחת בית אב פלוגי הוא ולא על משפחת בית אב פלוגי ולא נקטה באומר משפחה זו כשרה בלבד לפי שאם היינו מוחזקין באסור משפחה אחת אין המיטוק נאמן להכשירה אפילו לתרומה מדרבנן אבל כשאנו מוחזקים בכלל שם פסול באותה משפחה קמס ואין חזי יודעים צבירור אם על כולה אם על מקלמה נאמן המיטוק לבד לבד בשם אביו ולומר אותו פסול על משפחת בית אב פלוגי הוא ולא על משפחת בית אב פלוגי וקומיטס על עדות זו להאכיל אותו שהוא מכשיר תרומה דרבנן אבל ודאי אין המיטוק נאמן לפסול זה לא שמענו בשום מקום והיאך יהא נאמן במה שאומר בשם אביו והלא לא היה אביו נאמן דהא קיימא לן אין ערער פסוח משנים אלא ודאי כדאמרן ומשפחה זו פסולה דקמני בשביל הכשר האחרת נקטה דרבנן שהמקום הזה בית הפרים והוא שפירשמי וכתב בדברי רבינו מניין לדברי שגראה מדבריו שרצו לומר שאלו מלווים אסור נאמניו בעדות זו או לא נאמניו אלא להאכילו בתרומה של דבריהם או לדחותו מננה שאליו היה סובר שהיה נאמן לדחות את הכהן המוחזק בכשרות מתרומה של דבריהם כל שכן שנאמן לדחותו משל חורה ואע"פ קמס הדברים יותר מדאי וכתב עוד דאע"ג דאמרין בנגמרה אמתניין והוא שיהא גדול מעיד עמו לא קאי אכילה אלא אזה כהן דיו של אבא ויחנה דהיינו אשה חולק עמנו על הגורן למסקנא דהתם דמוקמינן לה כר' יהודה דאמר מעלין מתרומה לוחסין והילכך לתרומה נמי בעינן שנים כיוחסין אבל אשארט דתנן בנתניין לא בעינן ולאותן שנאמרו בברייתא כיון שלא נאמרה אותה מימרה עליהם פשיטא דלא בעינן גדול מעיד עמו אלא בעדותו לחודה סני והרב המגיד כתב בפט"ו מהל' אישות שדעת רבינו דלא קאי והוא שיהא גדול מעיד עמו אלא אזה כהן ידו בלבד:

ד אם היה עכו"ם או עבד וכו'. ג"ו שם ומפרש טעמא נגמרה דאע"ג דהוה דעמיה לאיגורי כיון דעכו"ם הוה לא הוה דיין:

ה מי שהיה יודע לחבירו בעדות וכו'. נבא במרה פרק מי שמע (דף קנ"ט). הוואה בהלכות פרק זה זורק כלשון רבינו ואמר נגמרה גבי גולן כגון שהוחזק כתב ידו בבית דין וכתבו

משנה למלך

פי"ג ג' ויש דברים ששומכין בו' זכור אני בפלונית שנשאת ונעשה לה מנהג הבתולות בו'. (א"ה עיין מ"ש מהרי"א בכתיבו סי' פ"ט ובמ"ש עליו הרב המחבר לעיל פי"ו מהל' וזיה ומתנה סוף הלכה א' ע"ש):

ד בל אלו שמעיד בהם הגדול בו'. מהרי"מ"ע בזכרונותיו נסתפק ברע ועשה משוכה אי לקטן מדמנין ליה או לעושים ולא הכריע:

וכן קיום היה לנו להחמיר ולא להקל, גם הרי"ף ז"ל גבי מ"ש רבינו לקמן או לדחותו מננה כתב דאין כוונתו לומר דמי שהוחזק בכשרות נאמן המיטוק כדך דאם כן יותר היה ראוי לדחותו מתרומה של מורה ודומה להך קושיא דהקשימי כאן וי"ע:

מגדל עז

ב מי שהיה יודע לחבירו בעדות עד אף על פי שקופו בכשרות פסול. נבבא במרה פרק יש נוחלין (קכ"ח): לפיכך מי שהיה בו' עד אינה כלום. בתשובת הגאונים ז"ל וכן פרי"מ ז"ל: ג' ד' ויש דברים ששומכין עליהן בו' עד אינו נאמן. פרק ב' דכמונות (דף כ"ח): ה' מי שהיה יודע בעדות בו' עד

לחם משנה

שאינו מודה לרי' בראשון בשני מ"מ בשני בשני מודה ליה דמרי בעל כאשתו לא אמרין ובערך זה אמר וכן פרי"ו:

פי"ד ג' הוואיל דרוב נשים בתולות נשאות וכתובה מדבריהם. קשה דאין נמן הטעם משני שכתובה מדבריהם אדרבה כיון דמן המורה אינו מייב כהונה ומדרבנן בלבד הוא לא היה להם להחמיר כל כך ולומר שאפילו בגדול שיעיד מה שראה בקטנותו שיהא נאמן להויתא ממון שמן המורה אינו מייב בו, וכה"ג הקשה הרב כ"מ בפ"ג גבי קיום שטרות מדבריהם לרבינו הוי אפכא כדיון דמן המורה אינו מועיל אפי' כשר הא החלחו או סופו בפסולת פסול ע"כ:

הנהגות מיימוניות

בנים מננה הרי זה קרוב: ב [3] ברשלה רבינו לר' יוסף בר רמא ודלא כשמואל דאמר כשר וכן שארי אמוראים דהא איותבו כולו מהא דרנאי זה הכלל כל שחלמו וסופו בכשרות כשר הא החלחו או סופו בפסולת פסול ע"כ: בירושלמי

[דף כח ע"א - לו ע"ב]

כסוטה [ח] * כסוטה גדולה ממנו [ט] ובאשת איש החמירו רבנן טפי מגרושה שהיא בלא ואשתו שנישאת לאהר ונחאמרלה או נחגרשה אינה כי אם בלאו ויש לה דין גרושה לכהן: מי נדחה מפני מי. היא נדחית מפניו בחצר של שניהן ו"כ" כחצר של שכירות דטילטולא דגברא קשה מדאיתתא אכל בחצר שלה הוא נדחה מפניה:

לג' ת"ר לזה הימנה מנכסי אביה נפרעת אלה על ידי אחר אמר רב ששא ואי אהו לקמן לבי דינא לא מודקיקין להו רב פפא אמר שמוחי היו משמתינן להו רב הונא ברביה דרב יהושע אומר נגודי היו מנגדינן להו. א"ר נתמן חניא בבל רבתי דב"ד שנחגרשה מן הנישואין אכל נחגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עמנה שאין לבה נס זה ואינה מכרת צדמיותו וקריולותו והנ"מ דלא גייסי בהדדי אכל גייסי בהדדי אפילו מן האירוסין אינה נפרעת אלה ע"י אחר:

לד' לה בותנא אלו נאמנים להעיד צדולין מה שראו בקוטן. נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אכל זה כתב ידו של רבי זה כתב ידו של אחי.

זכור אני באשה פלונית שיצאה צהינומא וראשה פרוע ושאיס פלוני ילא מפת הספר לטובל לתרומה ושהיה חולק עמו על הגזון ושהמקום הזה בית הפתם ועד כאן היינו באים בשבת אכל אין אדם נאמן לומר דרך זה היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספר היה לפלוני במקום הזה: **ג' א"ר** הונא ברביה דרב יהושע והוא שיש שם גדול עמו דלא מפקינן ממונא אלא בתרי וכן היינומא [ו] אכל בתרומה לא זעינן שהיא אחר עמו דהא מוקמינן לה בתרומה דרבנן וצלא גדול שעתו סגי כיון דלא מעלינן מתרומה דרבנן לוחסין. וכן בית הפתם שהיה מעמד על גבולו לטובל סביבותיו וכן על חמסו שנת א"ל שיהא גדול עמו דכיון דמדרבנן הס נאמנים. וזכירא דאי אשמעינן אביי משום דשכיח גביה אכל רבו לא ואי אשמעינן רבו דלית ליה אימתיה מיניה אכל אביי אימא לא קא משמע לן. ואי אשמעינן הני תרמי הוה אמיתא הנ"מ אביי דשכיח גביה רבו דלית ליה אימתיה לא אחוי אימא לא קא משמע לן כיון דקיים שטרות דרבנן היינומיה רבנן דרבנן * : ונראה דדוקא צהי תלת אכל צאינש דעלמא לא והכי נמי אמרינן צירושלמי תני וצלבד דברים שהם

הגדה"ה
מלאה דלס רה"ר מפקין מניה לביה שרי. כך כתב מהר"א בסם ה"ר יונה :
אכל תמוס' הכתוב והוא היה כהן לא ובי' כיון דפטייה הוא קילא ליה אכל אם נישאה אין לדין להדיק אלא מדי כסוטה דהיינו ג' תמוס' כדאמר' בפ"ק דמש' ע"ו (ד' פה.) כיון דנישאה תמימה ליה אפילו לכהן:

קריוב ולכן אין לקיים בקריוב. וכן ספק האלמסיו וכן פי' ר"ח א' ו' ובס' חוקת הכתוב משמע שאין אדם יכול לקיים החיוב העד החוטם עם אחי או עם אביו דא"כ נפק וכי ריעתא דמנותא אפומא דלחין. מרדכי:

רגילים צהן כלומר באלו השלשה שהוא חמדי מנוי ורגיל אכלם אכל צאינש דעלמא אפילו אם היה רגיל אכלו אינו חשוב רגילות: זכור אני באשה פלונית שיצאה צהינומא וראשה פרוע מ"ט כיון דרוב נשים צמולות נישאות גילו מילתא בעלמא הוא. [ב] ושהיה איש פלוני יואל מביה הספר לטובל לתרומה לוחש שמה עבד הוא [ג] מסעי ליה לריב"ל דאמר אסור לו לאדם שלימד את עבדו תורה: [ד] כח ע"ב]

ועד כאן היינו באים בשבת מחומין דרבנן. ואינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה [מ] מ"ט אפוקי ממונא לא מפקינן וכוונתן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין:

הדרן ע"ך האשה שנתארמלה

פרק שלישי

א [דף כט ע"א] אלו נערות שיש להן קנס הבא על המזומת ועל הנמינה ועל הכותית. על הגיורת ועל השפחה ועל השצויה שנפדו ונשתחררו ונתגיירו פחותות מבת שלש שנים ויום אחד. הבא על אחותו ועל אחות אביה ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אחות אשתו ועל אשת אחי אביה ועל הנדה אע"פ שהן זכרות אין צהן מיתת צית דין: **ג' א"ר** נערה אין קטנה לא מאן חנא אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא דמיא קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שצביא שמי שערות יש לה מכר ואין לה קנס משצביא שמי שערות עד שצבר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש קנס אין מכר וכל מקום שיש מכר אין קנס. וזכ"א קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שצבר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא חף קנס במקום מכר. [ד] כח ע"ב] והני צני קנסא גינהו אקרי כאן ולו מהיה לאשה אשה הראויה לו [א] אמר ריש לקיש אמר קרא נערה נערה הנערה חד לגופיה וחד לאיחויי חייבי לאוין וחד לאיחויי חייבי כריתות:

ב [דף לו ע"ב] ת"ר היוצאת משום שם רע אין לה קנס ולא פתוי. יוצאת משום שם רע צת שקילה היא אמר רב ששת ה"ק וצילא עליה שם רע צילדומה אין לה קנס ולא פתוי * :

ג אמר רב פפא ש"מ האי שטררא ריעא לא מגבינן ביה היכי דמי אי דנפיק עליה קלא דשטררא וצייפא הוא דכותה הכא דנפיק עליה קלא דנזיל. והאמר רבא יאל לה שם מונה בעיר אין

הגדה"ה
ה"ר רבון שלל את ר' דוד כהן קלנימוס ולבט רבי משולם כיון דקיים שטרות דרבנן אם היה יוכל לקיים בקריוב דמלוה ויהי ויהי להשבי וק"ו ומה קטן שלא היה נאמן לומר עמות וכל עדות אמרינן תפסלות וקופו בכשרות אפ"כ יתקיים השטר על פיו קריוב שכבר לכל העדות אינו דין שכבר השטר על פיו. וכן כחב' דא"ר ומה הוא משער צדולין מה שראה בקטן מה שראה בעצמו לא כ"ש ה"ר שמואל בן רבי דהוה האל שיהא כח להעיד על חיותה אפיו ואינו קריוב לא ליה ולא ליה לכך נאמן שהיה נאמן לומר זה כתב ידו של אכל אלא אם קריוב דמלוה נאמנין לקיים השטר א"כ לא שכתב א"כ ללכל עדות משא"כ

קרבן נתנאי

פרק ג [א] אמר ריש לקיש אמר קרא נער נערה הנערה. כ"ה צרו"ף. וזהו גרסת ר"ח. ובתוס' הקשו עליו דלא כחבי נערה מלא כה"א אלא הוא דמזויא שם רע לחזיה כדמזכיר בסוף פרקא. ועוד הקשו רבינו יצחק מאי לריב' מד לגופא הא איבא נערה אחרינא בפרשה עכ"ל. והר"ן הלך בעדם דמהנערה עבדינן תלתא דרשא דרשין מקרא ומסורת וה"ק חד לגופיה כלומר דאי נמי לא כחבי נערה אית ליה לתיבתא ונתן לאביה ואימר שני ליעושים לחייבי לאוין וכריתות. והקרא קמא כי ימצא נערה לא דרשין דשטישא דלגופיה אצטריק ולא דרשין ביה מקרא ומסורת דלאו לדרשא אחי לא דרשין ביה מידי אלא בתרא דלדרשא אחת בש"ס פריך עליו דמנציא ליה לא דאמר אביי צא עליה ומחה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי ממה ובפ"י זה ס"י ה' מיימי להך דאביי לדינא וא"כ לא אייתר אלא חד ריבוי לחייבי לאוין ומנ"ל חייבי כריתות. דאי לא כתב אלא לאבי נער הוי דרשין נער לגופיה ודרשין נמי הך דאביי מדכתיב נער ולא כתיב ונתן לאביה ואימר לן ה' קמא דהנערה והקרי ה' בתרא. חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות. איברא אנתחת לן חדא וחתקין לן חדא. דהא בגמרא פריך עליה דריבוי וקס ה' מצביא ליה לכדאביי ולפי גרסת ר"ח וריב"ל לפי מה שפרשנו לא פריך

קיבור פסקי הרא"ש

ונחאמרנה או נחגרשה דינה כאשת כהן להתיך חוק למצוי. ואם היו דרים בשכונות או בחצר של שניהן היא נדחית מפניה. ובהצר שלה הוא נדחה מפניה: **א"ר** לזה ממנה קודם שניגרשה לא תפרע ממנו אלא ע"י אחר ואם בלא לפנינו שניהם כא' היו משמתינן ומנגדינן להו וה"מ כשנתגרשה מן הנישואין אכל מן האירוסין לא. ואי גייסי אהדדי אפילו מן האירוסין נמי: **א"ר** אלו נאמנים להעיד צדולין מה שראו בקטן והוא שיהא גדול אחר עמו. זה כתב ידו של אבי או של רבי או של אחי אכל של אחר לא. וזכירני באשה פלונית שיצאה צהינומא וראשה פרוע: **א"ר** ואלו נאמנין אפילו הוא לבדו. שהיה פלוני יואל מביה הספר לטובל לתרומה. ושהיה חולק עמו [ג] בתרומה דאורייתא ועל פיו מאכילין אותו תרומה דרבנן. ושהמקום הזה בית הפתם. ועד כאן תמוס שנת. וכוונתן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד

ונחאמרנה או נחגרשה דינה כאשת כהן להתיך חוק למצוי. ואם היו דרים בשכונות או בחצר של שניהן היא נדחית מפניה. ובהצר שלה הוא נדחה מפניה: **א"ר** לזה ממנה קודם שניגרשה לא תפרע ממנו אלא ע"י אחר ואם בלא לפנינו שניהם כא' היו משמתינן ומנגדינן להו וה"מ כשנתגרשה מן הנישואין אכל מן האירוסין לא. ואי גייסי אהדדי אפילו מן האירוסין נמי: **א"ר** אלו נאמנים להעיד צדולין מה שראו בקטן והוא שיהא גדול אחר עמו. זה כתב ידו של אבי או של רבי או של אחי אכל של אחר לא. וזכירני באשה פלונית שיצאה צהינומא וראשה פרוע: **א"ר** ואלו נאמנין אפילו הוא לבדו. שהיה פלוני יואל מביה הספר לטובל לתרומה. ושהיה חולק עמו [ג] בתרומה דאורייתא ועל פיו מאכילין אותו תרומה דרבנן. ושהמקום הזה בית הפתם. ועד כאן תמוס שנת. וכוונתן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד

שדה צופים דף לו ע"ב בגון שתחב לו [לחורן] בית הבליעה. ה"ל"ש צופים פ"ט ס"י ר"ו: דף ע"א ע"ב בגון שהתגברו ע"מ להצניעו ונמלך עליו והוציאו. ה"ל"ש שבת פ"א ס"ו: דף ע"ב ע"ב דאפקיה ליה אבא דאפקיה ליה ר"ר איסור שבת איבא וכו'. ה"ל"ש צופים פ"א ס"י כ"ח: ה"ל"ש ע"ב ס"א ס"י כ"ח: ה"ל"ש כחטות פ"ט ס"י ט"ו: דף ע"ב ע"ב ר"ר אשי אמר בגון שצויף ידו למטה מג' וקבלה. ה"ל"ש צופים פ"ו ס"י ט"ו: דף ע"ב ע"ב סכבורין של אביהן היא וטבחהו ואכלהו משלמין דמי בשיר בודל. ה"ל"ש צופים פ"ג ס"י א': דף ע"א החרשת והשוטת והבוגרת וכוונתן ע"ן אין לחן טענה בתולין. ה"ל"ש כחטות פ"א ס"י כ"ח: דף ע"ב ע"ב אמר ר"פ ש"מ האי שטררא ריעא לא מגבינן ביה. ה"ל"ש כשטות פ"ו ס"י י"ט: ורבנן הפרדה את השפיה ומעיד בה כבודי. ה"ל"ש כחטות פ"ג ס"י ל"א:

קובין מופרשים [ב] ובס' ח"ה שאין אדם יכול לקיים וכו' החיובות העד החתום עם אחיו. היינו שלא יהיה עדי הקיום קרובין זה לזה: [א] ארין צבי: [ג] ובס' חוקת הבתים כ"ו. ע"ש (ריש דף נו) ריש[ש]: [ד] בתרומה דאורייתא. ג"ב ר"ל שמעיד שהי' חולק בתרומה דאורייתא אבל אינו נאמן רק להאכילו תרומה דרבנן וע"י בפנים [רי"א חברן: (ד) אולי צ"ל כרבנן וצ"ע בפקוסין גליון:]

שדה צופים דף לו ע"ב בגון שתחב לו [לחורן] בית הבליעה. ה"ל"ש צופים פ"ט ס"י ר"ו: דף ע"א ע"ב בגון שהתגברו ע"מ להצניעו ונמלך עליו והוציאו. ה"ל"ש שבת פ"א ס"ו: דף ע"ב ע"ב דאפקיה ליה אבא דאפקיה ליה ר"ר איסור שבת איבא וכו'. ה"ל"ש צופים פ"א ס"י כ"ח: ה"ל"ש ע"ב ס"א ס"י כ"ח: ה"ל"ש כחטות פ"ט ס"י ט"ו: דף ע"ב ע"ב ר"ר אשי אמר בגון שצויף ידו למטה מג' וקבלה. ה"ל"ש צופים פ"ו ס"י ט"ו: דף ע"ב ע"ב סכבורין של אביהן היא וטבחהו ואכלהו משלמין דמי בשיר בודל. ה"ל"ש צופים פ"ג ס"י א': דף ע"א החרשת והשוטת והבוגרת וכוונתן ע"ן אין לחן טענה בתולין. ה"ל"ש כחטות פ"א ס"י כ"ח: דף ע"ב ע"ב אמר ר"פ ש"מ האי שטררא ריעא לא מגבינן ביה. ה"ל"ש כשטות פ"ו ס"י י"ט: ורבנן הפרדה את השפיה ומעיד בה כבודי. ה"ל"ש כחטות פ"ג ס"י ל"א:

קובין מופרשים [ב] ובס' ח"ה שאין אדם יכול לקיים וכו' החיובות העד החתום עם אחיו. היינו שלא יהיה עדי הקיום קרובין זה לזה: [א] ארין צבי: [ג] ובס' חוקת הבתים כ"ו. ע"ש (ריש דף נו) ריש[ש]: [ד] בתרומה דאורייתא. ג"ב ר"ל שמעיד שהי' חולק בתרומה דאורייתא אבל אינו נאמן רק להאכילו תרומה דרבנן וע"י בפנים [רי"א חברן: (ד) אולי צ"ל כרבנן וצ"ע בפקוסין גליון:]

סוגיית הדף

תקסו

מחנה

הלכות עדות סימן יב

אפרים

איסורא כל כמה דאין בידו לתקנו כדמוכח בפר' האשה רבה, אלא דבדמאי הקלו גבי שבת והכי אמרו שם בירושלמי, ומ"ש הרמב"ם דהחשוד על הדבר מעיד על של אחרים איירי באחר עומד עמו:

סימן יג

עד א' שאמר אשה זו גרושה היא ושקתה איהי ואחר זה נתקדשה לכהן מהו:

וראיתי להרמב"ם בפ"ו מהלכות סנהדרין שכתב דהאיסור יוחזק בעד א', כיצד בא ע"א ואמר אשה זו גרושה היא ובעל אח"כ ה"ז לוקה, ואיברא סוגיא דשמעתין דפ' האומר משמע דבכה"ג אין ע"א נאמן, דמייתי שם מעובדא דינאי דאין ע"א נאמן לומר שנשבת וכמו כן אינו נאמן לומר בן גרושה הוא, ונראה לכאורה דה"ט משום דאין דבר שבערוה פחות משנים, וכ"כ הריטב"א שם וז"ל ומשמעתין ילפינן דאין ע"א נאמן לומר אשה זו גרושה היא או נשבת, והיה נרא' לומר לדעת הרמז"ל דשניא ההיא שכבר נשאת לכהן והויא ערוה עליו וכן נמי בנה הוי בן הערוה ולהכי אין ע"א נאמן לומר בן גרושה הוא, אבל כל שלא נשאת עדיין לכהן אין הגרושה שם ערוה עליה אלא הרי היא כשאר פנויה שאינה נקראת ערוה אלא לאחר שתנשא לכהן, שוב ראיתי דנראה דאין איסור כהונה חשיב ערוה אפי' לאחר שנשאת לכהן, כדמוכח בפרק הבא על יבמתו דקתני איסור ערוה או מפסולי כהונה וכן מוכח בשמעתין. ולפ"ז צריך להבין היכי מדמה שמעתין ההיא דינאי לדבר שבערוה, ואם אינו דבר שבערוה ע"א נאמן כל היכא דשתיק, אם לא שנאמר דה"ד היכא דמעיד על הדבר לאוסרו לאחרים כגון חלב הוא זה או גרושה היא זו שמעיד על

הדבר כדי שלא יוכלו אחרים לאוכלו או לבעול אותה, אבל להעיד על האדם כדי לפסלו אין ע"א נאמן דלאכשורי גברא או לפוסלו בעינן שנים כיון שאין זה מעיד לומר זה הוא דבר האסור, ועוד יש לחלק והוא הנכון דכשמעיד לומר שהוא בן גרושה ה"ז בא להוציאו מחזקת כהונה שהיה הוא מוחזק בה דאסור לישא גרושה או להטמא לה, וזה בא להוציאו מחזקתו ולאחתתיה מכהונתו ^{ה"ה} שהוא מוחזק בה:

סימן יד

כתב הש"ך בח"מ סי' ל"ד ס"ק ל"ג דכל הפסולים מחמת עבירה כשרים כשחזרו בתשובה, אפי' בעדות שראו בשעה שהם פסולים בעבירה דלא בעינן תחלתו וסופו בכשרות א"ד ז"ל, וזה אינו כמבואר בדברי הרא"ש פ"ב דגיטין והביאו הטא"ה סי' קמ"א ובתשו' הרא"ש הביאה הב"י ר"ס י"ז. (א"ה עיין ש"ך סי' ל"ה סק"ו כי לעד"ן ממ"ש שם בסוף דבריו שחזר בו):

סימן טו

מי שנתחייב שבועת היסת והביא ע"א הנתבע כדי לאיפטורי נפשיה משבועה, ואשתכח סהדא דקרוב ונתרחק הוא, כיון דשבועת היסת מדבריהם היא לא בעינן תחלתו וסופו בכשרות כאותה שאמרו ואלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן:

סימן טז

כתבו התוס' פ' האומר דקדושין גבי שלח ואחוי מכאן יש להוכיח דכל דבר שיכול להתברר ע"א נאמן, והש"ך בסי' ל'

וליוצא בשן ועין דממילא, לא חיישי דלא שכיחא, ואם תאמר אם כן היכי אקשינן לעיל וליחוש דילמא עבד כהן הוא, יש לומר דלשמא יעשנו בן חורין לא חיישינן כיון דעבר עליה והשתא מיהא ליכא איסורא אבל לשמא עשאו חיישינן כיון דאילו עשאו בן חורין עבדי' השתא אסורא, כן נראה לי.

נאמן התינוק לומר משפחה זו טמאה משפחה זו טהורה. פירש רש"י ז"ל לכשיגדיל, והכי איתא בירושלמי (ה"י ע"י"ש) תני אין נאמנים רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים וכולן לא אמרו אלא בגדלן אבל בקטנן לא.

אלו נערות

דף כ"ט ע"א. הבא על הנתינה. פירש רש"י ז"ל נתינה מן הגבועונים והיא אסורה לקהל ודוד גזר עליהם כדאמרינן ביבמות (ע"ח ב'), ואינו מחזור דהא כתיב לא תחתן בם ואמר רבא בפרק הערל (שם ע"א) דכי כתיב לא תחתן בם בגירותן הוא דכתיב דבגירותן הוא דאית להו חתנות בגיותן לית להו חתנות, אלא ודאי נתינה דאורייתא אסירא ודוד דורות [הוא] דגזר בהן דבאורייתא לא כתיב בהו דורות.

ועל הכותית. פירש רש"י ז"ל דקסבר האי תנא כותים גירי אריות הן וישנן בכלל לא תחתן בם, גם זה אינו נכון דאם כן מי יהיבין לה קנס דאזלה ואכלה בגיותה, ואי משום שלא יהא חוטא נשכר לא יהיבין אלא למאן דקיימא השתא בחזקת ישראלית כגירות קטנה כדאיתא בפרק קמא (י"א א') אבל לגויה לא, ועוד דהא מוקמינן לה למתניתין כרבי מאיר ורבי מאיר כותים גירי אמת הן סבירא ליה כדאיתא בבבא קמא בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ל"ח ב'), אלא ע"כ הא כמאן דאמר גירי אמת הן, ואיצטריך למיתני דאע"ג דרבי מאיר גזר עלייהו, הכא כדי שלא יהא חוטא נשכר אוקמינהו אדיניהו כדאיתא התם בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה, וגרסינן הכא בירושלמי (ה"א) כותית אתיא כמאן דאמר כותי כישראל לכל דבר ברם כמאן דאמר כותי כגוי לא בדא.

ועל אשת אחיו. פירוש כגון שקדשה אחיו ומת והיו לו בנים מאשה אחרת דאי לאו הכי הא נפלה ליה ליבום והכי מפרש בירושלמי, אי נמי איכא

דאמרינן תנן כמאן דאמר אין חולקין תרומה לעבד בלא רבו והיינו רבי יהודה אלמא מתניתין רבי יהודה היא, ומיהו הני דלקמן דקתני בברייתא נאמן התינוק לומר משפחה זו טמאה ומשפחה זו טהורה וכו' הנהו אפילו לחודייהו בלא צירוף גדול מהימני משום דהנהו קלא יתירא אית להו ומיפרסמא מילתא ועבידא לאיגלוי ולא אתי לשקורי.

הימנוה רבנן בדרבנן. ודוקא בגדלן מה שראו בקטנם אבל בקטנן לא הימנוה. וקשיא לן ומאי שנא מבידקת חמץ דהימנוה אף בקטנן כדגרסינן בפרק קמא דפסחים (ד' ב') הכל נאמנים על בדיקת חמץ ואפילו נשים ועבדים וקטנים ואמרינן התם דכיון דבדיקת חמץ מדרבנן הימנוה רבנן בדרבנן, יש לומר דהתם שאני דהא מוקמינן לה כדאמרי אנן בדקנוה דכיון דאינהו גופייהו בדקי לה דייקי טפי אבל הכא דילמא אמרי בדדמי, ואפילו לספרים דגרסי התם כגון דאמרי בדיק ליה איכא למימר דכיון דבדיקת חמץ שכיחא בכל שנה וכולהו מתעסקין בה אף תינוקות דייקי בה טפי, אבל בדמיון כתיבות אי נמי באשה היוצאת בהינומא לא דייקי בה כולי האי דבשמחה בעלמא תינוקות עסוקין ולא דייקי בעיקר מילתא שפיר, כן נראה לי.

דף כ"ח ע"ב. לטבול ולאכול בתרומתו בתרומה דרבנן. ואם תאמר והא אתי לאסוקי מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא, איכא למימר בתרומת חוצה לארץ דליכא למיחש.

ושהיה חולק עמנו על הגורן וליחוש דילמא עבד כהן הוא. ואם תאמר אם כן הא דתניא חזקה לכהונה נשיאות כפים וחלוק גרנות ליחוש דילמא עבד כהן הוא, ויש לומר התם במוחזק בישראל אצלנו אלא שאינו ידוע לנו אם כהן ואם חלל, ואם תאמר הכא נמי לישני ליה הכי כגון דמוחזק לן דאינו עבד, יש לומר דלא אפשר לאוקומה בהכי מדאיצטריך למיתני רישא שהיה יוצא מבית הספר כדאמרינן לעיל דלא קתני לה אלא לאפוקי שאינו עבד.

במקומו של רבי יוסי אין מעלין מתרומה ליוחסין. כלומר משום הכי חולקין לעבד בלא רבו דליכא למיחש למידי, ואם תאמר מכל מקום הא איכא למיגזר דילמא משחררו ואתו למיתן ליה בחזקת שהוא עבד כהן, יש לומר כולי האי לא גזרינן דהא משחרר עבדו עובר בעשה וכדאמרינן לעיל דסמכין אאסור לאדם שילמד את עבדו תורה,

סוגיית הדף

שיטה

כתובות דף כ"ח ע"ב

מקובצת

שיט

והא דבעינן גדול עמו היינו לדברים השנויים במשנתנו שצריך שני עדים כגון זה אומר כתב ידו של אבא וכגון שמעיד על האשה שיצאת בהינומא אבל לענין תרומה אין צריך לצירופו של גדול ואם כן באותו גדול סגי דהא מעלין לתרומה על פי עד אחד ואף על גב דאוקים להא דתרומה כרבי יהודה דסבר אין מעלין לתרומה על פי עד אחד וכדאיתא בגמרא הא מתני' בתרומה דרבנן היא ואפילו לרבי יהודה מעלין לתרומה על פי עד אחד דמתרומה דרבנן ליוחסין לא מסקינן כדאיתא בפירוקין דלעיל ולענין תחומין דרבנן נמי בעד אחד סגי וכן לטומאת בית הפרס. הריטב"א ז"ל.

משום דאית ליה אימתיה וכשמלמדו נותן עיניו בכתיבתו וכדי לכתוב כמותו אבל אביו דליכא אימתא כו'. תלמידי הרי" ז"ל.

אבל אחיו דלא הא ולא הא אימא לא קמ"ל פי ומתני' לא זו אף זו קתני ומסתברא דכיון דקתני אחיו דלא הא ולא הא ה"ה לאדם רחוק דעלמא דמאי שנא ותנא דמתני' נקט הנהו דמסתמא שכיח גביה וידע כתבא דידהו. הריטב"א ז"ל.

וכבר כתבתי במתני' מה שכתבו תלמידי הרי" ז"ל בזה. והרא"ש ז"ל כתב בתוספותיו ז"ל: זה כתב ידו של אחי ודוקא אחי תלת אבל איניש דעלמא לא [וכן] מפורש בירושלמי. ע"כ ועיין בפסקיו.

הימנוהו רבנן דרבנן. ואם תאמר וכיון דמילתיה דרבנן הוא למה אינו נאמן להעיד אפילו כשהוא קטן לגבי תרומה וכולהו איסורין דהא נאמן קטן בבדיקת חמץ כדאמרין בפ"ק דפסחים הכל נאמנים על ביעור חמץ אפילו קטנים ופירש טעמא דהתם משום דבדיקת חמץ דרבנן. ויש לומר דהתם רגלים לדבר לפי שבדיקת חמץ מצויה בכל שנה וכולם מתעסקין בה הילכך אפילו תינוקות דייקי בה [משא"כ באידך דמתני' דלא דייקי בה] טפי ואמר בדדמי ובפרק הגזול האמינו קטן לומר בכאן יצא נחיל זה כשהיו בעלים מרדפין אחריהם ואלו מסיחין לפי תומם ואומרים מכאן יצא נחיל זה והיינו טעמא משום דהתם קנין דרבנן כדאיתא התם ובכה"ג שבעלין מרדפין אחריהם והם מל"ת רגלים לדבר דקושטא אמרו והוא שאומרים כן לאלתר כדאיתא בירושלמי. הריטב"א ז"ל.

ז"ל שיטה ישנה: ואית דגרסי התם בדיק ליה. ויש לתרץ לאותה גירסא דהתם מהמנייה משום דאי בעו מצו למברקיה השתא בפנינו והרי בידם לתקן וליכא לאקשווי תרומה נמי הרי בידו להאכילו בתרומה דאיכא למימר קטן לא יכול להחזיקו בתרומה דאין מעשיו כלום. וקשיא לי אם כן בית הפרס דבידו לתקן ולנפח אמאי לא הימנוהו עליו בקטנו. ויש לומר דילמא קטן לא ידע למנפח וידע לבדוק מחמץ שרגיל בו. אמר"ן. ועוד יש לומר התם דשב ואל תעשה הוא הימנוהו שלא להצריכו בדיקה אבל לעשות מעשה על פיו כגון לתת תרומה ולעשות טהרות בבית הפרס ולאפוקי ממנו לא מהמנינן להו אי"נ יש לומר דברים הקבועים לעולם כגון מצות בדיקה שקבועה בכל שנה בהיא מהמנינן להו דרבנן ולא נהירא דאם כן בתחומין אמאי לא ובעירובין פרק כיצד מערבין נמי גרסינן גבי תחומין לא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל ואפילו עבד ושפחה נאמנין ואילו קטן לא קתני וטעמא דעבד ושפחה דמהימני מפני שגם הם מוזהרין במצות שבת כמו האנשים ועוד דשבת היא מצוה תדירה בכל שבוע ובדברים שהם ענין צרכי הבית ותדיר בכל יום נשים נאמנות אפילו בדאורייתא כגון בנקור בשר ובמליחתו ובספירת נדה. ע"כ.

ז"ל הרשב"א ז"ל: י"ל דהתם שאני דהא מוקמינן לה כדאמרי אנן בדקנה דכיון דאינהו גופייהו בדקן לה דייקי טפי אבל הכא דילמא אמרי בדדמי ואפילו לספרים דגרסי התם כגון

דאמרי בדיק ליה איכא למימר דכיון דבדיקת חמץ שכיח בכל שתא וכלהו מתעסקין בה אף תינוקות דייקי בקטפי אבל בדמיון כתיבות א"נ באשה יוצאה בהינומה ודאי לא דייקי בה כולי האי דבשמחה בעלמא תינוקות עסקין ולא דייקי בעיקר מילתא שפיר כנ"ל. ע"כ.

כיון דרוב נשים וכו' גלויי מילתא בעלמא הוא אין פירושו דכיון דגלויי מילתא הוא לא משקר דהא אין אנו חוששין שישקר מדעת אלא שיטעה במחשבתו משום דבקטנו לא דק. ועוד א"כ בתחומין דגלויי מילתא בעלמא היא מאי שנא דמהימנינן ליה משום דתחומין דרבנן אלא ה"פ כיון דרוב נשים בתולות נשאות לא היינו צריכין לעדות גמורה אלא כפרסום דתרי בעלמא סגי ובגלויי מילתא שיצא הדין לאור ויתפרסם הדבר בלא גמגום וכך פרש"י ז"ל. שיטה ישנה.

וליוחשו דילמא עבד כהן הוא. ואם תאמר וכי הוי עבד מאי הוי דהא ראוי לאכול בתרומה למכירה ולשחרור ליכא למיחש כדמוכח בסמוך ואפילו לרבי יוסי ותו כי אמרינן בפרק דלעיל חלוק גרנות חזקה לכהונה אמאי לא פרכינן כי הכא דניחוש דלמא עבד כהן הוא ולא עוד אלא דבההיא ליכא לאוקמה דלא כו' יוסי כדאמר הכא דההיא ע"כ ר' יוסי היא כדמוכח לעיל. ויש לומר דמתניתין קתני שהוא נאמן עליו לתרומה בתורת כהן גמור וכדאמרין לעיל כי אמרינן דנהיג ביה מנהג בני דאלמא נאמן עליו להאכילו לו ולבניו בתרומה בתורת כהן וכיון שזה המעיד הוא קטן באותה שעה איכא למיחש שמא עבד ונהי דהוא גופיה אכיל בתרומה אבל לבני ביתו אין להאכיל אבל בההיא דלעיל שהמעיד הוא גדול ומעיד בפ"י שהיה מחלק בתורת כהן תו ליכא למיחש מידי. ע"כ הריטב"א ז"ל.

מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי וכו' והילכך הכא נמי כיון שמעיד שהיה יוצא מבית הספר לטבול ודאי מוכחא מילתא שכן בדין שאם היה עבד לא מניחו רבו ללמוד תורה בקביעות עם מלמד דאסור לאדם שילמד את עבדו תורה. תלמידי הרי" ז"ל.

ולא והתניא וכו'. פי' ובלא זה לרבי יהושע בן לוי בלחודיה לא תקשי ולא מידי דהוה יכילנא לשנויי דשאני בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה וכמו שחילק הרמב"ם ז"ל בה' ת"ת לגבי לימוד הבת דהוויא לה כאלו מלמדה תפלות ומיהו במתני' דקתני יוצא מבית הספר דסתמו היינו תורה שבכתב הילכך קשיא כנ"ל.

לאכול בתרומתו בתרומה דרבנן פי' לתרומה דרבנן מהימנינן להו אבל לא להאכילו בתרומה דאורייתא. וכן נראה מפרש"י ז"ל. וקשיא ליה למורי יצ"ו והא אתי לאסוקיה מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא ותירצה בתרומה דרבנן בחוצה לארץ דליכא למגזר משום תרומה דאורייתא אי נמי בתרומה דרבנן בארץ ולרבי יהודה דאמר מעלין מתרומה ליוחסין שאין מעלין מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא דהוי כמאן דמסקא ליה ליוחסין כדאמר רבי יהודה דאין מעלין לתרומה על פי עד אחד משום דהוי כמאן דמסקינן ליה ליוחסין וכן משמע מדתריצנא לעיל וכי מסקינן ליוחסין מתרומה דאורייתא מתרומה דרבנן לא מסקינן ומינה משמע דמתרומה דרבנן לא מסקינן דאורייתא כיון דלא מסקינן מינה ליוחסין ומתני' ודאי ר' יהודה כדמוקים לה לקמן דאמרין תנן כמ"ד אין חולקין וכו' ומפרשינן טעמא דר' יהודה משום דמעלין מתרומה ליוחסין. ר"ת. שיטה ישנה.

דף כ"ח ע"ב: וז"ל הרשב"א ז"ל: לטבול ולאכול בתרומתו וכו'. ואם תאמר אתי לאסוקיה מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא איכא למימר בתרומת חוצה לארץ דליכא למיחש. ע"כ.

יטה ישנה

ריטב"א

תוס' הרא"ש

ריטב"א

תלמידי הר

שיטה ישנה

שיטה ישנה

ריטב"א

סוגיית הדף

שעורים

כתובות

קובץ

צ

אבל הכא היה אפשר לברר הספק ובכה"ג לא מיקרי אנוס, כדמוכח ר"פ האשה רבא, בניסת עפ"י שני עדים ואח"כ בא בעלה חייבת בקרבן, ולפי"ז אם לא היה אפשר לברר איזה שביל הטמא פטור מקרבן, ולא משמע כן, ואדרבא נראה דהכא מיירי דוקא דא"א לברר, דאי מיירי באפשר לברר היה נראה דלא מהניא חזקה, דהיכא דאיכא לברורי מבררינו, אפילו במקום רובא, ויש לדחות דהתם הוא מדרבנן והכא בספק טומאה אוקמוה אדאורייתא, דאפושטי טומאה לא מפשינו, ביצה ז'.

(עו) דף כ"ח. כיון דרוב נשים בתולות נישאות גילוי מילתא בעלמא הוא. בר"פ אהא דפריך ל"ל עדי הינומא, כתבו בתוס' שם דלרב פריך, ובעל המאור שם כתב, דגם לשמואל פריך דאיכא רובא וחזקה, וכן הוא שם בגליון תוס', והרמב"ן שם הביא מגמ' ב"ב צ"ב דפריך שם לרב, וע"כ צ"ל לדעת בעה"מ, דהוי מצי למימר וליטעמיד ולא קאמר, אבל אינו מובן, מה הביאו לבעה"מ לדוחק זה, אחרי דפריך בגמ' מהא לרב, מג"ל להוסיף דגם לשמואל קשיא, ונראה דראיתו של בעה"מ מהכא דקאמר טעמא דגילוי מילתא בעלמא הוא, ואכתי תיקשי לשמואל דאין הולכין בממון אתר הרוב ובעי עדות כשירה, ולשיטתו נחא, דהכא גם שמואל מודה משום דאיכא רובא וחזקה.

(עז) ע"ב. עד כאן היינו באין בשבת. קסבר תחומין דרבנן, אבל למ"ד תחומין דאורייתא אינו גאמן להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו, וקשה כיון דע"א גאמן באיסורין כל הפסולין גאמנין, וא"כ גם תחילתו בפסול כשר, וכן כתב בשו"ת ר"ח אור זרוע סי' צ"א לענין עדות אשה דגם תחילתו בפסול כשר מה"ט דע"א גאמן, והביא ראייה מדברי תוס' גיטין כ"ג, מיהו חלוקין עליו חבריו דלא מהני תחילתו בפסול בעדות אשה, והוא בשו"ת ר"י בן הרא"ש סי' צ"ב באורך, ולדעת ר"ח או"ן, צ"ל דהא דלא סמכינן באיסורין על מה שראה בקוטנו, אינו משום גזה"כ דבעינן תחילתו בכשרות אלא דילמא לא דק שפיר בקטנותו.

גבי תינוק שנמצא בצד העיסה, דאם הספק הוא בהתינוק לא מהניא חזקה טהרה של העיסה דעיסה כתינוק, והכא מוקמינן לגברא בחזקה טהרה אף דהספק הוא בהשביל, וי"ל דהכא לא שייך לומר גברא כשביל דהא השביל בעצמו אינו מטמא, והמהלך בשביל נטמא מפני שהאהיל על המת הנמצא בו, וא"כ הספק הוא בהאדם המהלך אם האהיל על המת, ומשו"ה מוקמינן לגברא אחזקתו, וכ' בתוס' שבועות י"ט דמיירי ברה"ר דאי ברה"י בחז גמי חייב, ואף דבתרתי דסתרי לא ילפינן מסוטה, נזיר נ"ז, אבל הכא כשהלך בראשון ונכנס עדיין לא היה תרתי דסתרי וחייב קרבן ודאי על כניסה ראשונה, ומה שסיימו בלשונם, "דמוקמינן בחזקה טהרה" ושיטת תוס' ריש גדה ובפ"ק דחולין, דספק רה"ר טהור אף היכא דליכא חזקה טהרה דילפינן מסוטה, אבל הכא ליכא למילף מסוטה משום דהוי תרתי דסתרי וע"כ הטעם דטהורין משום דכל חד מוקמינן לה בחזקה.

וטהרות שניהן טהורות, וכתבו בתוס' לא שיאכלם אדם אחד דא"כ יאכל ודאי טומאה, ומזה הוכיח במל"מ פ"ט מאבות הטומאה דדעת תוס' כהסוברין דבביטול ברוב אסור לאדם אחד לאכול כל התערובות, דלהחולקין שם דמותר כל התערובות לאדם אחד, ה"ה הכא, כיון דמן הדין כולם טהורות. ודבריו צ"ע דמאן לימא לן דכולהו בחדא מחתא מחתינהו, דשפיר אפשר לומר, דדוקא בדין ביטול ס"ל דהאיסור נהפך להיות היתר, אבל בדין חזקה אין האיסור נהפך להיתר ע"י חזקה, והנה מדברי מל"מ מבואר, דלהסוברין דאסור לאדם אחד לאכול כל התערובות הוא מדאורייתא, וזהו כדברי תוס' רי"ד הובא בחי' לב"ב אות קכ"ח עיי"ש, ובהא דהלך בראשון ונכנס, והזה ושנה וטבל והלך בשני ונכנס דחייב חטאת ממ"ג, או אכניסה ראשונה או אשניה, אף דבכל כניסה בפ"ע היה מותר לו לכנוס משום חזקה, ואיך יתחייב בחטאת והא אנוס הוא, כמ"ש תוס' ר"פ החולץ דאם עשה עפ"י רובא, ואח"כ נתברר שהיה מהמיעוט פטור מקרבן, ומ"ש חזקה מרובא, וצ"ל דדוקא התם מיקרי אנוס דבשעה שעשה לא היה אפשר לברר אם היא מעורבת, וכן שלא בשעת וסתה א"א לידע אם תראה מיד,